

REYKJANESBÆR

Fræðslusvið

Tvítýngi -Læsi

Gyða M Arnmundsdóttir,
deildarstjóri sérfræðipjónustu á Fræðsluskrifstofu
Reykjanesbæjar

Hvað er tvítyngi ?

Skilgreiningin er á reiki en í víðustu merkingu er tvítyngdur einstaklingur sá sem hefur tvö tungumál á valdi sínu. En færnin í hvoru tungumáli fyrir sig getur verið mismunandi.

Virkt tvítyngi er þegar barn lærir tvö eða fleiri tungumál fyrir 11 – 12 ára aldur og eru notuð reglulega og nægilegt innlegg fæst úr málaumhverfinu (Birna Arnbjörnsdóttir).

Hvað er læsi?

Merking hugtaksins er víðtæk, en það vísar allt í senn til lesturs, ritunar og lesskilnings. Það að vera læs er að einstaklingurinn getur nýtt sér lestur, lesskilning og ritun í daglegum viðfangsefnum (lesvefurinn.is)

Læsi byggir á eftirfarandi þáttum:

- Lestækni – rittákn, máhljóð, tenging, sjálfvirkni
- Lesskilningur – orðaforði, málsskilningur
- Ritun og stafsetning – hljóðkerfispættir, sundurgreining hljóða (allir þættir tungumálsins)
- Tjáning – setningauppbýgging, framburður

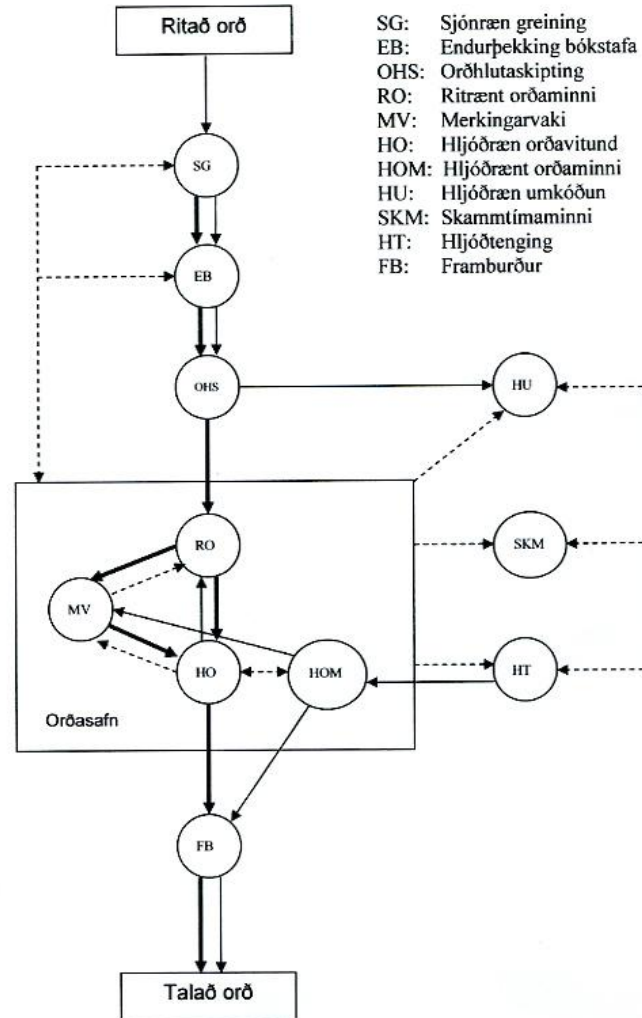

Hvernig lesum við?

- Þekkja rittákn og máhljóð
- Tengja rittákn og máhljóð
- Þekkja orðmyndir – ritháttarmynd orðsins
- Merkingarferlið
- Framburður

Umkóðuna líkan Høiens og Lundberg

- SG: Sjónræn greining
- EB: Endurþekking bókstafa
- OHS: Orðhlutaskipting
- RO: Ritrænt orðaminni
- MV: Merkingarvaki
- HO: Hljóðræn orðavitund
- HOM: Hljóðrænt orðaminni
- HU: Hljóðræn umkóðun
- SKM: Skammtímaminni
- HT: Hljóðtenging
- FB: Framburður

Greina þarf lestrarörðugleika nemenda með annað móðurmál en íslensku og sjá hvort um dyslexíu sé að ræða eða ekki

Varast að ofmeta erfiðleikana og einnig vanmeta þá

Best að gera í samstarfi við móðurmálskennara ef möguleiki er á slíku

(dr.Esther Geva,2006)

- Færni í tungumáli hefur áhrif á birtingarform lestrar og skriftarörðugleikar
- Ritháttur tungumálanna hefur einnig áhrif
- Dýpri skilningur í móðurmálinu eykur færni þína í nýja málinu hvort sem um er að ræða dyslexíu eða ekki

(Christina Hedman,2008)

Orðaforði er forsenda lesskilnings og undirstaða velgengni í skóla.

Stærð orðaforða hefur forspárgildi um velgengni nemenda í skóla. Rannsóknir sýna að nemendur með annað móðurmál en skólasamfélagið eiga oft erfitt uppdráttar vegna ófullnægjandi orðaforða.

Íslenskur orðaforði barna sem eiga annað móðurmál en íslensku og báða foreldra með annað móðurmál en íslensku er marktækt minn en orðaforði jafnaldra íslenskra barna.

Orðaforði þeirra á móðurmálinu var meiri hjá börnum frá Austur – Evrópu en utan Evrópu. Ekki virtust bein tengsl milli fjölda kennslustunda í íslensku sem annað mál og stærð orðaforða í íslensku. (Sigríður Ólafsdóttir og Hrafnhildur Ragnarsdóttir, 2010)

Uppbygging orðaforða og skilnings á móðurmálinu með lestri foreldra til að bæta mál- og hugtakaskilning barna á móðurmálinu hjálpar til við að auka skilning á nýja málinu-yfirfærsla.

Rannsóknir vegna dyslexíu tvítyngdra, eftir mismunandi ritmáli og uppsetningu tungumálanna og nokkrar niðurstöður úr þeim

- Umskráningar- og stafsetningarfærni er svipuð á báðum málum þrátt fyrir að tungumálin séu ólík að uppruna
- Bein tengsl eru í færninni að þekkja orð og orðhluta og lesa orðleysur
- Bættur lesskilningur í fyrsta tungumáli eykur líkurnar á betri færni í lesskilningi í öðru tungumáli
- Erfiðleikar við stafsetning annars tungumálsins eru yfirleitt til staðar í nýja tungumálinu líka óháð gerð málsins
- Hljóðavitund, nefnuhraði og að hluta til skammtímaminni hefur áhrif á lestrarfærnina hvort sem um er að ræða stafrófs- eða ekki stafrófs tungumál
- Innflytjendur sem eiga í erfiðleikum með að þekkja orðmyndir sjálfvirk og hratt verða hægir lesarar þeir eiga einnig í erfiðleikum með lesskilning og stafsetningu

<http://www.child-encyclopedia.com/Pages/PDF/GevaANGxp.pdf>

Rannsóknarniðurstöður um færni í framburði og talmáli :

- Innflytjendur eru oft fimm til sex ár að ná færni í góðri tjáningu og þá helst þeir sem þurfa að tjá sig í námi á háskólastigi
- Fyrstu námsárin kemur ekki svo mikill munur í ljós á færni innflytjenda í orðaþekkingu og ritun
- Lestrarfærni fyrstu bekkinga gat verið svipuð og eintyngdu barnanna þrátt fyrir að orðaforðinn væri ekki sá sami
- Væntingar um færni innflytjenda eins og í orðaforði og málfræði tengjast lesfimi, lesskilningi á heildstæðum og ritun
- Hljóðkerfisvitund er slök, lestur hægur og erfiðleikar í ritun setur innflytjendur í sömu stöðu og eintyngdir jafnaldrar óháð móðurmáli og greindarstigi

Mikilvægt er að fá allar greiningar um nemandann sem gerðar hafa verið á
lestrarfærni í móðurmálinu og einkunnir frá fyrri skólagöngu
Spyrjast fyrir um lestrarerfiðleika í fjölskyldu, skólagöngu systkina og málþroska
Staðreyndarvillur svo sem : Börn læra ný tungumál hratt
Móðurmálið hægir á máltöku í öðru máli
Halda tungumálunum aðskildum

(Christina Hedman, 2008)

- Námsefni til að þjálfra hljóðavitund og hljóðkerfisþætti :
- Lærum og leikum með hljóðin, (Bryndís Guðmundsdóttir)
- Hljóðmyndir námsgagnastofnunnar
- Lubbi finnur málbein (Þóra Másdóttir, Eyrún Ísfold)
- Ljáðu mér eyra (Ásthildur Bj Snorradóttir, Valdís Guðjónsdóttir)
- Markviss málörvun
- Leggðu við hlustir
- Tölum saman (Ásthildur Snorradóttir, Bjarney Sigurðardóttir)
- Orðagull (Bjarney Sigurðardóttir, Ásthildur BJ Snorradóttir)
- Orðasjóður
- Íslenski máhljóðakassinn
- Námsspil

Punktur til að nýta við lestrarkennslu

- Meta færni í lestri og orðaforða
- Vinna saman umsjónarkennari - sérkennari - kennari í íslensku sem annað mál
- Lesa upphátt í bekknum
- Lesa til skiptis –vixllestur
- Stýrður lestur – lesa fyst fyrir nemendur
- Skrifa og lesa eigin texta
- Lesa með nemendum og varpa texta á vegg
- Hlusta á upplestur með nemendum og endurspila erfið orð og útskýra
- Taka upp lestur nemenda og fara yfir og leiðréttu framburð
- Sjónrænar vísbendingar alltaf hafðar með sem gefa til kynna hvað orðin þýðir
- Hlusta á og æfa endurtekningu á hljóðum
- Hljóðkerfisvitundaræfingar
- Tengja saman hljóð 2-3
- Lesa bullorð til að æfa hljóðtengingu
- Æfa sérstaklega íslensku stafina svo sem breiða sérhljóða og tvíhljóðin

Móðurmálið

- Mikilvægi móðurmálskennslu
- Orðaforði á móðurmálinu
- Læra að lesa á móðurmálinu
- Talmál – bókmál
- Byggja nýja málið á orðaforða móðurmálsins
- Aðstoða við heimanám
- Kenna út frá aldri ekki kunnáttu í íslensku
- Styðja foreldra í að byggja upp móðurmálið

„Kiwiaðferðin,,

Reynt er að virkja allar hliðar tungumálsins við kennslu með þessari aðferð. Hún getur nýst öllum nemendum þrátt fyrir að geta þeirra sé á misjöfnum stigum bæði hvað varðar lestrarfærni og skilning í tungumálinu.

1. Kórlestur (allur hópurinn les í einu)
2. Stýrður lestur (kennarinn les fyrir hópin)
3. Sjálfstæður lestur (hver og einn nemandi í hópnunum les)
4. Lesið upphátt (mikil áhersla á raddlestur)

Raddlesturinn er notaður sem leið til að skilja betur það sem þú lest

(Janna Larson, Leila Rahunen, 2007)

Örugg sjálfsmynd
er forsenda þess
að árangur náist

Kennum á þann hátt sem nemandinn lærir

gyda.m.armundsdottir@reykjanebaer.is

<http://www.child-encyclopedia.com/Pages/PDF/GevaANGxp.pdf>

<http://search.proquest.com/docview/212129076/fulltextPDF?accountid=135942>

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=efd68c94-16a3-4ba9-8ae8-14dc5ce14fa0%40sessionmgr104&vid=2&hid=126>

http://www.psy.cuhk.edu.hk/en/people/cmcbride/Journal_PDF/050.Bilingualism,%20language%20proficiency,%20and%20learning%20to%20read%20in%20two%20writing%20systems.pdf

Dyslexi och tvåspråkighet, Hedman Christina 2008

Kiwimetoden, Janna Larson, Leila Rahunen 2007

Flerspråkighet och dyslexi, Bodil Andersson 2001

Educational Intervention for Bilingual Children, Barbro Lindqvist 2008

Albanian children learning how to read, Ann Falkboo 2011

Hur förskola och skola kan stödja barns språkutveckling, Eva-Kristina Salameh 2005